

KARTA KURSU

rok akademicki 2020/2021

Kierunek: Psychologia

Specjalność: -

Forma prowadzenia zajęć: stacjonarne

Stopień: jednolite magisterskie

Rok: II

Semestr: letni

Nazwa	Współczesne teorie osobowości	
Nazwa w j. ang.	Contemporary theories of personality	
Koordynator	Dr Renata Żurawska-Żyła	Zespół dydaktyczny
		Dr Renata Żurawska-Żyła
Punktacja ECTS*	4	

Opis kursu (cele kształcenia)

Wiedza: Celem kursu jest zapoznanie studentów z różnymi modelami osobowości oraz zagadnieniami, którymi zajmuje się współczesna psychologia osobowości. Poruszane będą szczególnie kwestie struktury, rozwoju, dynamiki i uwarunkowań osobowości w ujęciu cechowym, poznawczo-społecznym, neurobiologicznym i ewolucyjnym. Zaprezentowane będą wybrane zagadnienia związane z jasną i ciemną stroną osobowości (m.in. ewolucyjne korzenie zachowań moralnych człowieka, Dark Triade) oraz problematyką zaburzeń osobowości.

Umiejętności: Podczas ćwiczeń studenci rozwiną umiejętność praktycznego wykorzystania współczesnych koncepcji osobowości w różnych kontekstach praktyki psychologicznej.

Kompetencje społeczne: Studenci rozwiną umiejętność krytycznej oceny współczesnych koncepcji osobowości oraz świadomość potrzeby nieustannego doskonalenia wiedzy z zakresu psychologii osobowości.

Warunki wstępne

Wiedza	Znajomość podstawowych pojęć i teorii z zakresu metodologii badań psychologicznych i wnioskowania statystycznego oraz z zakresu klasycznych teorii osobowości.
Umiejętności	Podstawowe umiejętności w zakresie czytania ze zrozumieniem tekstów naukowych, odczytywania wyników prostych analiz statystycznych oraz analizy i krytycznej oceny klasycznych teorii osobowości.
Kursy	

Efekty uczenia się

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W_01. Zna i rozumie główne idee, pojęcia i współczesne teorie wyjaśniające rozwój, działanie i znaczenie osobowości, które pozwalają rozumieć człowieka w sposób wieloaspektowy. Zna różne modele osobowości oraz ma świadomość możliwości ich integracji.	K_W01, K_W02, K_W03, K_W04
	W_02. Wie na czym polegają główne kontrowersje w psychologii osobowości, m.in. kontrowersja „osoba-sytuacja”, posiada wiedzę o cechach osobowości oraz o zmiennych społeczno-poznawczych i ich znaczeniu w regulacji zachowania.	K_W01, K_W02, K_W04
	W_03. Posiada wiedzę na temat ewolucyjnych i biologicznych (genetycznych, neurobiologicznych) uwarunkowań osobowości oraz zachowania człowieka.	K_W01, K_W02, K_W04

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U_01. Potrafi interpretować zachowania człowieka w kontekście teorii cech, społeczno-poznawczych, poznawczych, socjobiologicznych i narracyjnych z uwzględnieniem wpływu czynników biologicznych, emocjonalno-poznawczych i społeczno-kulturowych.	K_U02, K_U04, K_U05, K_U06
	U_02. Umie łączyć wiedzę teoretyczną z wynikami badań. Potrafi samodzielnie interpretować wybrane zjawiska życia psychicznego na gruncie różnych teorii, w sposób krytyczny operuje wiedzą, zna jej aplikacje w badaniach i różnych dziedzinach funkcjonowania człowieka.	K_U02, K_U05, K_U06
	U_03. Potrafi dokonywać porównań teorii pod kątem ich możliwości i ograniczeń, oceniać ich wartość, wskazywać ich możliwe zastosowania praktyczne – kliniczne i społeczne.	K_U02, K_U04, K_U05, K_U06

Kompetencje społeczne	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
-----------------------	-----------------------------	-------------------------------------

	<p>K_01. Rozumie potrzebę ciągłego rozwoju osobistego i zawodowego i etycznego. Aktywnie kształtuje swoje zasoby osobowościowe, jest gotowy do podejmowania indywidualnych i zespołowych wyzwań zawodowych.</p> <p>K_02. Dbą o własne zdrowie psychiczne. Radzi sobie z problemami, rozwija siebie i wspiera rozwój innych wykorzystując wiedzę z zakresu psychologii osobowości. Inspiruje innych do rozwoju. Uznaje wartość pomocy psychologicznej.</p> <p>K_03. Jest otwarty na konsultację z innymi psychologami oraz specjalistami innych dziedzin w zakresie psychologii oraz do aktywnego uczestnictwa w grupach i organizacjach realizujących działania psychologiczne, edukacyjne i wychowawcze.</p>	<p>K_K02, K_K03</p> <p>K_K05</p> <p>K_K02, K_K03, K_K04</p>
--	---	---

Organizacja												
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach										
		A		K		L		S		P		E
Liczba godzin	30			15								
45												

Opis metod prowadzenia zajęć

Kurs odbywa się zdalnie w trybie synchronicznym za pomocą platformy MS Teams.

Wykład: interaktywny z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej i dyskusji grupowej.

Ćwiczenia: prezentacja i omówienie wybranych koncepcji/zagadnień z zakresu psychologii osobowości, analiza literatury, studia przypadków, ćwiczenia indywidualne i grupowe, burza mózgów, debata oxfordzka.

Projekt indywidualny: samodzielna interpretacja profilu NEO-PI-R.

Formy sprawdzania efektów uczenia się

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat (prezentacja multimedialna)	Praca pisemna	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Analiza przypadku, burza mózgów
W01						X		X				X	X
W02						X		X				X	X
W03						X		X				X	X

U01						X		X				X	X
U02						X		X				X	X
U03						X		X				X	X
K01								X					
K02								X					
K03								X					

Kryteria oceny	<p>Zaliczenie ćwiczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obecność na ćwiczeniach (możliwa jedna nieobecność nieusprawiedliwiona), przygotowanie do zajęć i lektura zadanej literatury przedmiotu, udział w dyskusjach. 2. Poprawne wykonanie projektu indywidualnego – samodzielna interpretacja profilu NEO 3. Zaliczenie 2 kolokwiów. <p>Do zaliczenia ćwiczeń konieczne jest uzyskanie min 18 pkt. (max. 26 pkt). Poszczególne formy zaliczenia punktowane są w sposób następujący: interpretacja profilu – max. 6 pkt.; 1 kolokwium (po 4 temacie) - 10 pkt.; 2 kolokwium (po 7 temacie) – 10 pkt.</p> <p>Zaliczenie kursu: egzamin testowy (ocena pozytywna = 50% + 1 pkt)</p>
----------------	--

Uwagi	Przedmiot kierunkowy na studiach stacjonarnych, jednolitych magisterskich, kierunek: Psychologia
-------	--

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

Wykłady (bloki tematyczne realizowane po 2 godz.):

1. **Cechowe ujęcie osobowości. (a)** Psychologia jednostki Gordona W. Allporta. Osobowość dojrzała i typy ludzi wg Allporta. **(b)** Osobowość jako zespół cech. Czym są cechy, jak je można mierzyć i czy na ich podstawie da się przewidzieć zachowanie. Czynnikiowa teoria Raymonda B. Cattella.
2. **Ile jest wymiarów osobowości: trzy czy pięć?** Trójczynnikiowa teoria Hansa J. Eysencka. Biologiczne uwarunkowanie cech. Typy osobowości a zdrowie. Pięciczynnikiowy Model Osobowości, czyli Teoria Wielkiej Piątki P.T. Costy i R.R. McCrae'a.
3. **Ewolucyjne pochodzenie różnych wzorców zachowania człowieka.** Podstawowe założenia socjobiologii i psychologii ewolucyjnej, związki z teorią ewolucji, interpretacje altruizmu i agresji, strategię doboru partnerów, teorię inwestycji rodzicielskich i konfliktu rodzice-potomstwo R. Triversa, teorię pewności rodzicielstwa D. Bussa, modułowość umysłu wg S. Pinkera.
4. **Badania psychologii międzygatunkowej** i ewolucyjne korzenie zachowań moralnych (czy i jak bardzo różni się od zwierząt) (Franz de Wall).
5. **Genetyczne i neurobiologiczne podstawy osobowości.** Metody genetyki zachowania i wyniki badań – co nam mówią o cechach psychicznych. Współczynnik odziedziczalności a osobowość.
6. **Asymetria mózgowa, neuroprzekazniki i ich wpływ na temperament i regulacyjne funkcje osobowości.**
7. **Osobowość jako efekt uczenia się.** Behawioryzm jako źródło inspiracji dla teorii społecznego uczenia się, prekursorzy podejścia, warunkowanie klasyczne i instrumentalne, poglądy B. F. Skinnera na temat rozwoju i powstawania zaburzeń. Teoria konfliktu Dollarda i Millera.
8. **Teoria oczekiwania i wartości J. Rottera,** koncepcja lokalizacji kontroli, badania dotyczące

znaczenia poczucia lokalizacji kontroli – co nam mówią.

9. **Poznawcze ujęcie osobowości – osobowość jako system przetwarzający informacje.** Założenia i rozumienie człowieka. Teoria konstruktów osobistych G.A. Kelly'ego: struktura osobowości, typy konstruktów, Rep Test, dynamika zachowania, psychopatologia i propozycje terapeutyczne. W kierunku podejścia systemowego: teoria pola Kurta Lewina, struktura osobowości (zróżnicowanie w obrębie przestrzeni życiowej), dynamika osobowości. Poznawczo-doświadczeniowa teoria Ja S. Epsteina (przetwarzanie jawne i ukryte). Jak przekonania wpływają na zachowanie człowieka: atrybucyjny model wyuczonej bezradności Seligmana (przekonania dotyczące przyczyn zdarzeń), stałość/zmienność natury ludzkiej, pesymistyczny/optymistyczny styl wyjaśniania.
10. **Spoleczno-poznawcze ujęcie osobowości.** Specyfika nurtu, rozumienie osoby i osobowości. Teoria Waltera Mischela – krytyka teorii cech, poznawcze zmienne osobowościowe, kognitywno-afektywny system osobowości (Mischel, Shoda), podpis behawioralny. Paradygmat odraczenia gratyfikacji wg Mischela, znaczenie samokontroli w funkcjonowaniu człowieka.
11. Społeczno-poznawcza teoria Alberta Bandury: modelowanie, przekonanie o własnej skuteczności, procesy poznawcze w motywacji, samoregulacja, psychopatologia i zmiana, znaczenie kliniczne.
12. **Poznawcze teorie Ja.** William James jako prekursor nurtu. Struktura i funkcje systemu Ja. Teoria schematów Ja H. Markus. Teoria ukierunkowań Ja E. T. Higginsa. Motywy organizujące koncepcję siebie. Koncepcja Ja możliwych Markus i Nurius. Teoria samoregulacji Carvera i Scheiera – model cybernetyczny. Samoocena jawna i ukryta. Zastosowania kliniczne.
13. **Kulturowe uwarunkowania osobowości.** Geneza międzykulturowych różnic w umysłowości i sposobie przetwarzania informacji w dwu odmiennych typach kultur zachodniej i wschodniej, specyfika różnic i ich konsekwencje w codziennym funkcjonowaniu (indywidualizm/kolektywizm, niezależność/współzależność, analityczne/holistyczne myślenie). Różnice kulturowe w zakresie ukrytych teorii Ja w kulturze amerykańskiej i japońskiej (niezależne i współzależne Ja - Markus, Kitayama).
14. **Psychologia narracyjna.** Specyfika narracyjnego myślenia. Myślenie narracyjne wg J. Brunera. Teoria skryptu S. Tomkinsa. Teoria narracyjnej tożsamości D. McAdamsa. Osobowość jako system znaczeń: teoria wartościowania i teoria dialogowego Ja H. Hermansa.
15. **Próby integracji wiedzy o osobowości.** (1) model integracyjny (Costa i McCrae); (2) trzy poziomy osobowości (McAdams i Pals).

Ćwiczenia (bloki tematyczne realizowane po 2 godz.):

1. Teoria cech w praktyce psychologicznej na przykładzie inwentarza NEO-P-IR.
2. Analiza i interpretacja wybranych profili osobowości (studia przypadków).
3. Nowe modele struktury i zaburzeń osobowości.
4. Osobowość *borderline* - ujęcie psychodynamiczne, poznawcze, interpersonalne i biopsychospołeczne.
5. Ciemna strona osobowości – Dark Triad (makiawelizm, narcyzm i subkliniczna psychopatia).
6. Wzorce kobiecości/męskości i romantyczne relacje w perspektywie ewolucyjnej i kulturowej.
7. Przekonania o sobie i pojęcie Ja – funkcje regulacyjne.

Wykaz literatury podstawowej

Wykład:

1. Oleś, P. (2005). *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, rozdziały: VI, VII, VIII, IX, X, XI (11.1), XII (12.2), XIII.
2. Oleś, P., Drat-Ruszczak, K. (2008). *Osobowość*, W: J. Strelau, D. Doliński. *Psychologia. Podręcznik akademicki*. Tom 1. Gdańsk: GWP, 700-755.
3. Cervone, D., Pervin, L.A. (2011). *Osobowość. Teoria i badania*. Kraków: Wydawnictwo UJ, rozdziały: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14.
4. Nisbett, R.E. (2009). *Geografia myślenia. Dlaczego ludzie Wschodu i Zachodu myślą inaczej*, Sopot: Smak Słowa, 37-88.

Ćwiczenia:

5. Siuta, J. (2009). Inwentarz osobowości NEO-PI-R Paula T. Costy i Roberta R. McCrae. Adaptacja

polska – Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (rozdział 1, 2 i 5).

6. Jankowski, T., Oleś, M., Bąk, W., Oleś, P. (2009). Przydatność inwentarza NEO-PI-R w diagnozie indywidualnej, W: J. Siuta (red.), *Diagnoza osobowości. Inwentarz NEO-PI-R w teorii i praktyce*, Warszawa: PTP, 113-154.
7. Strus, W., Ciecuch, J. (2014). Poza Wielką Piątkę – przegląd nowych modeli struktury osobowości. *Polskie Forum Psychologiczne*, 19(1), 17-49.
8. Butcher, J. N., Hooley, J.M., Mineka, S. (2020). *Psychologia zaburzeń* (Rozdz. 10, Zaburzenia osobowości, s. 409-424). Gdańsk: GWP.
9. Zawadzki, B. (2017). Lokalizacja zaburzeń osobowości w Kołowym Modelu Metacech Osobowości. *Roczniki Psychologiczne*, 20(2), 472-512.
10. Cierpiątkowska L., Soroko E. (2017). *Zaburzenia osobowości. Problemy diagnozy klinicznej* (Zaburzenie osobowości *borderline*, s. 171-195). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
11. Herpertz, S.C. (2011). Wkład neurobiologii w zrozumienie zaburzenia osobowości typu *borderline*. *Psychiatria po dyplomie*, 8(5), 18-24.
12. Pilch, I. (2014). Makiawelizm, narcyzm, psychopatia: ciemna triada jako próba opisu osobowości eksploatatora. *Chowanna*, 2(43), 165-181.
13. Butcher, J. N., Hooley, J.M., Mineka, S. (2020). *Psychologia zaburzeń* (Anty społeczne zaburzenie osobowości i psychopatia, s. 439-453). Gdańsk: GWP.
14. Izdebski, Z., Paprzycka, E., Mianowska, E. (2014). Płeć biologiczna i płeć społeczno-kulturowa a związki intymne Polaków. *Studia Socjologiczne*, 4, 13-39.
15. Bąk, W. (2002). E. Tory Higginsa teoria rozbieżności ja. *Przegląd Psychologiczny*, 45(1), 39-55.
16. Bąk, W. (2008). Struktura rozbieżności Ja w zaburzeniach psychicznych. *Czasopismo Psychologiczne*, 14, 115-129.
17. Bąk, W. (2008). Teoria ukierunkowań regulacyjnych E. Tory Higginsa. *Roczniki Psychologiczne*, XI(1), 7-38.

Wykaz literatury uzupełniającej

1. Buss, D.M. (2001). *Psychologia ewolucyjna*. Gdańsk: GWP.
2. Cervone, D., & Pervin, L.A. (2016). *Personality: Theory and Research. Student Version*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
3. Millon T., Davis R. (2005). *Zaburzenia osobowości we współczesnym świecie*. Instytut Psychologii Zdrowia PTP.
4. Mischel, W., Shoda, Y., & Ayduk, O. (2008). *Introduction to Personality: Toward an Integrative Science of the Person* (8th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
5. Morf, C. C., & Ayduk, O. (Eds.). (2005). *Current Directions in Personality Psychology*. Upper Saddle River, NJ: Pearson/Prentice Hall.
6. Oleś, K.P. (2011). *Psychologia człowieka dorosłego*. Warszawa: PWN.
7. Pervin, L.A. (2002). *Psychologia osobowości*. Gdańsk: GWP.
8. Triandis H.C., Suh E.M. (2002). Cultural influences on personality. *Annual Review of Psychology*, 53, 133-160.
9. Trzebiński, J. (2002). *Narracja jako sposób rozumienia świata*. Gdańsk: GWP.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	30
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	15
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	1
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	15
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	15
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	10
	Przygotowanie do egzaminu	14
Ogółem bilans czasu pracy		100
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		4